

Σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς Νόμους και τους Διεθνείς Κανονισμούς για την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 100/1975, 2121/1993 και λοιποί εν γένει κανόνες Διεθνούς Δικαίου), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση του συγγραφικού έργου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, φωτογραφικό κλπ.) χωρίς προηγούμενη άδεια του δημιουργού. Για τα συγκεκριμένα αποσπάσματα και τις περιλήψεις, ο δημιουργός δεν απαιτεί να ζητηθεί γραπτή άδεια για την αντιγραφή, την αναδημοσίευση, τη μετάφραση και για την εκτύπωση αυτών, υπό το σαφή όρο να γίνεται υπόδειξη της πηγής και του δημιουργού και μη κερδοσκοπική χρήση.

All Rights Reserved

©2015 Κωνσταντίνος Γ. Νικολουδάκης

18541 Πειραιάς

E-mail: filosofiagr@yahoo.gr, info@kosmologia.gr

Τηλ.: +30 210 4811373 Κιτ. +30 6932 77 33 73

Web site : <http://www.kosmologia.gr>

Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΕ- ΣΜΕΥΤΗ ΣΚΕΨΗ ΟΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΑΠΟ ΕΝΑ ΝΕΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

Ανέκαθεν ελάχιστοι άνθρωποι προσέφεραν το χρόνο τους για φιλοσοφικές σκέψεις. Τώρα, με τόση συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία, σχεδόν όλοι σταμάτησαν να αναπτύσσουν δικές τους κοσμοθεωρίες, να ανανεώνουν τη φιλοσοφία και να προσθέτουν νέες σκέψεις με προοπτική ανάπτυξης και αντιπαράθεσης. Ιδιαίτερα από τότε που αναπτύσσονται η μικρο-φυσική και η αστρονομία, με την αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Όσοι σκέφτονται ερευνητικά έχουν εστίασει σε ορισμένα προβλήματα, έχουν περιοριστεί σε ειδικά ζητήματα και πειθαρχούν στις οδηγίες αυτών που αξιολογούν ή προσφέρουν κάποια ανταλλάγματα. Σχεδόν όλοι -καθηγητές και ανεξάρτητοι στοχαστές- επαναλαμβάνουν όσα γράφτηκαν και υποστηρίχτηκαν από τους παλαιότερους φιλόσοφους. Με τις περισσότερες προσπάθειες γίνεται μια ανασκόπηση, με την ίδια χρονολογική καταγραφή, μια συνηθισμένη διαίρεση των ζητημάτων, μια απογραφή των θεωριών, εστιάζουν στα ζητήματα για τα οποία ενδιαφέρονται περισσότερο και ψάχνουν τις επιδράσεις μεταξύ των φιλοσοφικών σκέψεων. Οι λίγες προσπάθειες για πρωτότυπες θεωρίες και με ανανεωτικές σκέψεις δεν γίνονται εύκολα γνωστές, ούτε έχουν θαυμαστές και δεν προκαλούν εντύπωση στο σύγχρονο άνθρωπο. Ο σύγχρονος άνθρωπος αδυνατεί να συγκρατήσει τις πολλές νέες και εντυπωσιακές πληροφορίες, από τις πολλές πηγές που τον κατακλύζουν καθημερινά, ακόμα και από την επιστημονική έρευνα.

Σε αυτή τη δύσκολη εποχή για τη φιλοσοφική προσπάθεια και με τη φιλοσοφία απαξιωμένη, ένας νέος άνθρωπος ο οποίος ήταν απροετοίμαστος εκπαιδευτικά, ενθουσιάστηκε από τις πρώτες φιλοσοφικές σκέψεις. Γρήγορα αντιλήφθηκε, ότι μέσα στα νοήματα των απλών λέξεων κρύβονται ολόκληρες θεωρίες και θεμελιακές παρατηρήσεις για τα πράγματα. Γρήγορα πίστεψε, ότι με την παρατήρηση στη γλώσσα*¹ μπορούμε να γνωρίσουμε τα πάντα και εκτίμησε τη δύναμη της σκέ-

ψης, τόσο για την έρευνα όσο και για την παραπλάνηση. Μπορούμε να ξεκινήσουμε ερευνητικές σκέψεις και αυτές ν' αναπτυχθούν με αρχή από τις πιο απλές, με μια εύλογη σειρά και χωρίς να χρειαστεί να βασιζόμαστε σε ξένες εμπειρίες. Η πιο αισιόδοξη διαπίστωση ήταν και επιβεβαιώνεται, ότι μπορούμε να μιλήσουμε για πολλά πράγματα μαζί (γενικευμένα και συνοπτικά), ανιχνεύοντας όχι τις διαφορές που εμφανίζουν τον κόσμο διασπασμένο και με άπειρες λεπτομέρειες, αλλά ανιχνεύοντας τα κοινά και τα σταθερά στοιχεία τους, τις πολλές ομοιότητες που έχουν μέσα στο χώρο ή στο χρόνο. Θα διαπιστώσουμε ακόμα, ότι όλα τα πράγματα (ή ένα ύποπτα μεγάλο πλήθος) έχουν την ίδια βάση για να υπάρχουν και για να γίνονται, και ότι αυτά ρυθμίζονται μαζικά και από ίδιους νόμους. Με τη διαπίστωση αυτής της πνευματικής δυνατότητας του ανθρώπου, θα μειωθεί η έκπληξή μας για τις λαμπρές επιτυχίες της αρχαίας ελληνικής σκέψης. Ενώ “αντιθέτως, θα μεγαλώσει η έκπληξή μας για τους 15 αιώνες που πέρασαν με καθυστέρηση για την έρευνα του κόσμου και θα αντιληφθούμε καλύτερα τη σύγχυση και την ατελείωτη αμφιβολία, που προκαλεί η γνώση των άπειρων λεπτομερειών για κάθε πράγμα”.

Σε εποχή με συσσωρευμένη εμπειρία και γνώση πολλών αιώνων, με την πληροφόρηση εύκολη και γρήγορη, με τις επιστήμες προχωρημένες και εφαρμοσμένες, όπως κανένας δεν είχε φανταστεί, ο νέος φιλόσοφος έχει μερικά πλεονεκτήματα για τις πνευματικές αναζητήσεις του. Ο νέος πνευματικός δημιουργός δεν μπορούσε να μείνει στις φιλοσοφικές σκέψεις, όπως καταγράφηκαν στα αρχαία χρόνια και να περιοριστεί σε συντομευμένες εξηγήσεις, σε απόψεις με σχήματα του λόγου και σε λίγες λέξεις (όπως ψυχή, ύλη, φύση, αλλαγή κ.α). Με το πέρασμα των ετών, αξιοποίησε πολλές νεότερες παρατηρήσεις για τα πράγματα. Επιχείρησε να δώσει λύσεις σε νεότερες απορίες και με διαφορετική γλώσσα, έτσι όπως θα ήθελαν οι ερευνητές από άλλη διαδρομή. Ακόμα, προσπάθησε να μην αναμιγνύει τις σκέψεις για το ένα ζήτημα με τις σκέψεις για το άλλο, ενώ πολλές φορές είχε την άποψη ότι η απάντηση στο πρώτο καθόριζε τις πιθανές απαντήσεις σε ένα άλλο. Διαμόρφωνε απόψεις για ξεχωριστά ζητήματα και ανέπτυξε τις σκέψεις του, ενώ συγχρόνως έβγαζε τις συνέπειες, που φανερώνουν την πιο στενή σχέση μεταξύ αυτών.

Επίσης, αυτός δεν στάθηκε σε φιλοσοφικές σκέψεις μόνο για τον εξωτερικό κόσμο, αποδεχόμενος έτσι χωρίς επίγνωση, ότι ο κόσμος εμφανίζεται σε όλους ίδιος και υπερπηδώντας την παρατήρηση για τη διαφορετική σύνδεση, που έχει κάθε πράγμα με τα υπόλοιπα. Στην προσπάθεια να συνδυάσει ένα σκοπό της φιλοσοφικής έρευνας και να βρει τη χρησιμότητα της ανεξάντλητης γνώσης, αυτός παρατήρησε πόσο εύκολα η ανθρώπινη σκέψη αλλάζει την τύχη της έρευνας και το έργο της και ότι αυτή μπορεί να επιλέξει μεροληπτικά πολλές αλήθειες. Έτσι ο πνευματικός δημιουργός εξαρχής αναγκάστηκε να αναζητήσει τα πιο φανερά σημάδια για την εκτίμηση της αλήθειας και να σχηματίζει απόψεις για τα πράγματα, οι οποίες δεν θα πάνουν σε λίγες ώρες να υπάρχουν ή να επηρεάζουν τη ζωή μας. Δεν στάθηκε, λοιπόν, σε έτοιμες αλήθειες, η αύξηση της γνώσης εκτιμήθηκε περισσότερο σαν παραπλανητική και δεν έμεινε ήσυχος για την αξιοπιστία κάποιων πνευματικών δημιουργών ή των πηγών της γνώσης. Αξίωσε να μην αφήνει τις ενδείξεις να δημιουργούν βεβαιότητα και να μη βασίζεται σε πληροφορίες, αν αυτές έχουν την πιο μικρή αμφιβολία.*² Τότε, αμέσως έλαμψε σαν πνευματική έκρηξη ένα πλήθος πληροφοριών και απόψεων, που αποσπούσαν την προσοχή και γέμιζαν τη μνήμη. Αξίωσε την προσωπική παρατήρηση των πραγμάτων και όχι γενικά την εμπειρία (που υποθέτουμε ότι έχουν μερικοί άλλοι). Εκτίμησε σημαντικό (όπως και άλλοι παλαιότεροι φιλόσοφοι), οι απόψεις να σχηματίζονται σε σύνδεση μεταξύ τους, σαν μια συναρμολογημένη εικόνα και όταν γίνεται, να ακολουθούν με μια λογική σειρά, περνώντας στις επόμενες σκέψεις μέσα από τις πιο φανερές, από τις γενικές και από τις πιο απλές. Κάποιος μπορεί να προσάψει στο νέο φιλόσοφο ότι προχώρησε με υπεροψία ή με απαξίωση των άλλων προσπαθειών και της ιστορίας. Ωστόσο, η σκέψη έτσι αποδεσμεύθηκε από αμφίβολες πληροφορίες, από προσφορές βεβαιότητας και απαλλάχθηκε από χρονοβόρες προσπάθειες για σκέψεις σε όσα σκέφτηκαν, έγραψαν και έπραξαν μερικοί άλλοι άνθρωποι. Ο νέος πνευματικός δημιουργός δεν σταμάτησε να σκέφτεται δημιουργικά με την αποθαρρυντική διαπίστωση, ότι έχουν ειπωθεί πολλά, από πολλούς, από πιο ικανούς και επί πολλούς αιώνες.

Μετά από αυτή την επίμονη ερευνητική προσπάθεια πολλών ετών, το αποτέλεσμα φάνηκε από το πλήθος των πρωτογενών σκέψεων που

διατυπώθηκαν, από την ανάπτυξη των απόψεων με νέες παρατηρήσεις και από τις πρωτότυπες ερμηνείες πολλών φαινομένων. Μια πολυ-θεωρία σαν πακέτο ενός μοναδικού συνδυασμού πολλών απόψεων σχηματίστηκε με θεμέλια σε κοινές παρατηρήσεις και στις πιο απλές σκέψεις. Πολλές απόψεις που σχηματίζονται ίδιες από διαφορετικές διαδρομές της σκέψης. Πολλές απόψεις οι οποίες ως ξεχωριστές δεν είναι νέες ή πλησιάζουν σε παλαιότερες απόψεις και τις θυμίζουν ή διατυπώνονται πιο εύστοχα για την έρευνα. Απόψεις οι οποίες ως ξεχωριστές έμοιαζαν αταίριαστες ή “απαγορευμένες” για να συμπεριληφθούν μαζί στην ίδια έρευνα και στο ίδιο βιβλίο. Όσοι έχουν εκπαιδευτεί αποκλειστικά σε μια περιοχή της γνώσης και με τα καθαρά όρια στη γνώση έτσι όπως επιβάλλεται από τα εκπαιδευτικά βιβλία, φάνηκαν ανήμποροι να εκτιμήσουν την ανανέωση της φιλοσοφικής σκέψης. Με την άγνοιά τους για τη φυσική φάνηκαν ανήμποροι να παρακολουθήσουν τις νέες ερμηνείες, προσκολλημένοι σαν οπαδοί σε παλιές φιλοσοφικές θεωρίες. Αυτοί έγιναν και εύκολα απορριπτικοί διότι δεν βρήκαν ιδιόρρυθμες εκφράσεις, που θυμίζουν τσίρκο για εντυπωσιασμό, ούτε ιστορικές αναφορές βρήκαν, με τις οποίες θα είχαν να πουν πολλά.

Οι απόψεις μου πλησιάζουν περισσότερο σε αυτές των Στωϊκών φιλοσόφων. Αυτή τη διαπίστωση έκανα κι εγώ τα πρώτα χρόνια της διαμόρφωσης των φιλοσοφικών μου απόψεων, προς το τέλος της δεκαετίας του '80. Τότε που με την ανάλυση των νοημάτων των λέξεων και απροετοίμαστος σε νεαρή ηλικία, διαμόρφωνα τις δικές μου φιλοσοφικές απόψεις, επηρεασμένος από τα έργα μερικών Ευρωπαϊών φιλοσόφων -έτσι όπως έλαχε να αντιληφθώ τότε τι είναι η φιλοσοφία από ξένους φιλόσοφους. Όταν μετά από 12 έτη καθημερινής προσπάθειας ολοκλήρωσα το “πακέτο” των απόψεών μου για τις τρεις παραδοσιακές περιοχές της φιλοσοφίας³ -γνωσιολογία, οντολογία/κοσμολογία/φυσική και πρακτική φιλοσοφία- εξέδωσα το πρώτο βιβλίο, με τον προκλητικό τίτλο “Η Θεολογία της Επιστήμης”. Μέσα εκεί, σε μια σύντομη αναδρομή για τις απόψεις των παλαιότερων φιλοσόφων είχα καταγράψει συντομευμένα την παρατήρησή μου, ότι η Στωϊκή Φιλοσοφία πλησιάζει στις δικές μου απόψεις. Η διαπίστωση για το πλησίασμα σε σκέψεις των Στωϊκών καταγράφηκε τότε σαν υπενθύμιση, με σκοπό να γίνει στο μέλλον μια προσεχτική διερεύνηση.

Από τότε και μέχρι σήμερα, αποφεύγω να μιλάω για τις σκέψεις των φιλοσόφων, πριν να μελετήσω προσεκτικά τα έργα τους και πριν να σχηματίσω μια βέβαιη άποψη, διαβάζοντας ακόμα και απόψεις από άλλους μελετητές. Μερικές φορές, όταν έχει περάσει πολύς χρόνος από την τελευταία φορά που διάβασα κάποιο σχετικό βιβλίο, επίσης αποφεύγω να μιλήσω, πριν φρεσκάρω τη μνήμη μου. Όταν μιλάω για σκέψεις άλλων φιλοσόφων και συγγραφέων, τότε προσέχω ιδιαίτερα για να μη γίνει η ελάχιστη διαστρέβλωση από δική μου αδυναμία. Στην περίπτωση των Στωϊκών φιλοσόφων (κυρίως από την πρώτη φάση της Σχολής, του Ζήνων από την Κύπρο, Χρύσιππου, Κλεάνθη και Παναίτιο), ελάχιστα αποσπάσματα και σύντομα κείμενα έχουν διασωθεί, όπως και με πολλά άλλα γραπτά έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που καταστράφηκαν. Μεγάλη η ατυχία για ολόκληρο τον κόσμο και ιδιαίτερα για την Ευρώπη, να μη διασωθούν περισσότερα γραπτά έργα και οι απόψεις των Ελλήνων φιλοσόφων/ερευνητών ολοκληρωμένες, μαζί με την ανάπτυξη και τη συνοχή που θα είχαν μέσα σε ένα βιβλίο (και με τόσο δύσκολη τη συγγραφή την εποχή εκείνη). Ωστόσο, από αυτά τα λίγα αποσπάσματα καταλαβαίνουμε, ότι η αρχαία ελληνική φιλοσοφία για την εποχή εκείνη είχε προχωρήσει πολύ μακριά και είχαν καταγραφεί σχεδόν όλες οι πρώτες σκέψεις, που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος για τη ζωή και τον κόσμο. Και όπως πολλοί έχουν υποστηρίξει, οι ξένοι φιλόσοφοι για πολλούς αιώνες επαναλάμβαναν τα ίδια θεμελιώδη προβλήματα και διαμόρφωναν απόψεις με τη σκέψη τους “απλωμένη” στον ελληνικό πολιτισμό. Όμως, 1) με το επίπεδο γνώσεων της εποχής μας και 2) ύστερα από τις προσπάθειες πολλών νεότερων φιλοσόφων, από το 16ο αιώνα και έπειτα, και 3) με τη γνώση που έχουμε τώρα για το εύρος των φιλοσοφικών ζητημάτων, έτσι όπως αυτά έχουν καλυφθεί ιστορικά με τις προσπάθειες όλων των φιλοσόφων, δεν μπορούμε να μείνουμε ευχαριστημένοι από λίγα αρχαία αποσπάσματα σαν να είχαν απαντηθεί καθαρά και επιβεβαιωμένα οι μεγάλες απορίες μας. Αλλά επαναλαμβάνω για τους λάτρεις του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, οι οποίοι ίσως ενοχλούνται εύκολα και δεν ανέχονται καμία μειωτική άποψη, ότι για την εποχή εκείνη είχαν καταγραφεί σχεδόν όλες οι πρώτες σκέψεις, που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος για τη ζωή και τον κόσμο και οι επιστήμες είχαν ξεκινήσει, και

θα μπορούσαν να είχαν προχωρήσει από τότε, έτσι όπως αναπτύχθηκαν πολλούς αιώνες αργότερα σε χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης και με τις προσπάθειες των Αράβων. Αυτή και μόνο η επιτυχία των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, εκτός από υπερηφάνεια, μου δίνει αισιοδοξία. Διότι, όπως υποστηρίζω, ένας άνθρωπος με τη δική του σκέψη και με τις πρώτες απορίες, τις οποίες θα συναντήσει όταν κοιτάξει αυτός ο ίδιος τη φύση, αυτός μπορεί να πλησιάσει σε πολλές τελικές απαντήσεις: Στις τελικές απαντήσεις και σε σημαντικές αλήθειες με συνοπτικές σκέψεις, σε γενικές γραμμές, όπως λέμε, και με σχήματα του λόγου, διευκρινίζω. Για τη δική μου εκτίμηση, αυτό είναι ήδη μεγάλο επίτευγμα και από τα ιστορικά σημάδια, που φανερώνουν ότι η αύξηση της γνώσης δεν είναι μονόπλευρα καλύτερη γνώση, αλλά είναι ακόμα και παραπλάνηση.

Έχουν γραφτεί πολλά τα οποία δεν γνωρίζουμε και πολλές από τις δικές μας σκέψεις. Γι' αυτό χαίρομαι να βρίσκω απόψεις σε παλαιότερα γραπτά έργα, οι οποίες πλησιάζουν ή είναι ίδιες ή είναι και πιο εύστοχες από τις απόψεις, που μερικοί νεότεροι εμφανίζουν σαν καρπό κουραστικής προσπάθειας και σαν σημαντικές ανακαλύψεις. Πολλές από τις απόψεις που έχω διατυπώσει με δική μου διανοητική προσπάθεια, σίγουρα δεν είναι πρωτότυπες. Μερικές μπορούμε να τις βρούμε μέσα σε άλλα γραπτά έργα και μερικές άλλες θα μοιάζουν και θα πλησιάζουν. Αυτό το είχα αναγνωρίσει από τη νεαρή ηλικία, ακόμα και για τρελές σκέψεις μου. Λ.χ. θυμάμαι που είχα τρομερή φαντασία και κάποτε σκέφτηκα μόνος μου, ότι ο πλανήτης στο παρελθόν άλλαζε απότομα κλίση και οι γεωγραφικοί πόλοι αντιστρέφονταν. Είχα κάνει αυτή τη σκέψη, για να δώσω τότε μια πιθανή εξήγηση για τις παγκόσμιες καταστροφές, που διαβάζουμε στη μυθολογία και σε αρχαίες γραφές πολλών περιοχών της γης. Από τότε, έχω διαβάσει αυτή την εξήγηση και σε άλλα βιβλία και ενδείξεις, ότι στην ιστορία της γης έχει συμβεί τουλάχιστον μια τέτοια απόκλιση του άξονά της. Με λίγα λόγια, ότι και να πούμε εμείς, κάποιος άλλος μάλλον έχει προηγηθεί. Στον πρόλογο του πρώτου βιβλίου "Θ. της Ε." χρησιμοποίησα και τη σχετική διαπίστωση του Ντεκάρτ: "*Όπως είπε ο Rene Descartes, από αιώνες νωρίτερα, είναι αδύνατο να φανταστεί κανένας κάτι τόσο παράδοξο ή τόσο απίστευτο, που ωστόσο να μην το έχει πει κάποιος φιλόσοφος*". Από την

αρχή σε νεαρή ηλικία που προσπάθησα να διαμορφώσω φιλοσοφικές απόψεις, είχα αντιληφθεί αυτή τη δυσκολία να εκφράσουμε μια νέα άποψη. Ευτυχώς, ποτέ δεν σταμάτησα να σκέφτομαι δημιουργικά και να καταγράφω κάθε σκέψη μου με την αποθαρρυντική σκέψη, ότι έχουν ειπωθεί πολλά, από πιο ικανούς και με πιο προχωρημένες γνώσεις. Ευτυχώς απέφυγα έναν ακόμα φραγμό στο πνεύμα μου. Παροτρύνω να σκεφτόμαστε και να γράφουμε τις σκέψεις μας και στο τέλος θα εκτιμήσουμε τι νέο προσθέσαμε, τι επαναλάβουμε και αν οι σκέψεις μας είναι χρήσιμες. Βρίσκω την ευκαιρία να επαναλάβω, ότι πολλές φορές είναι χρήσιμη η επανάληψη της αλήθειας, η υπενθύμιση και κυρίως, ανάμεσα σε ποιες άλλες σκέψεις μια ίδια άποψη καταγράφεται. Μια αλλαγή λέξης, μια απόκλιση στη διατύπωση, όπως και η σειρά με την οποία ακολουθεί η σκέψη μπορεί να συνεισφέρει στην καλύτερη κατανόηση ή να προκαλέσει νέες σκέψεις, που δεν προκλήθηκαν από την ίδια άποψη με την προηγούμενη διατύπωση. Νομίζω, ότι κάθε συγγραφέας έχει αντιληφθεί αυτήν την απροσδιόριστη χρησιμότητα και τη σημασία να υποστηρίζουμε και να “συντηρούμε” την αλήθεια. Μη ξεχνάμε ακόμα, πόσες προσπάθειες γίνονται για παραπλάνηση και για να χαθεί η αλήθεια, με διαφορετικό σκοπό ή από ανοησία.

<•> Τελικά είχα να προσθέσω κάτι καινούριο στη φιλοσοφία;

Μη φανταστείτε ότι γράφω για τη δυσκολία να πρωτοτυπήσουμε, λόγω της εκτίμησής μου ότι δεν έχω πρωτότυπες απόψεις. Εκτός από σχεδιαστής ιστοσελίδων, αναγκάστηκα να γίνω αναλυτής και παρουσιαστής των θεωριών και της φιλοσοφίας μου. Διότι δεν ήμουν μέλος σε κάποια ομάδα ούτε συνάδελφος κάποιου πανεπιστημιακού καθηγητή, ούτε είχα επενδύσει χρήματα σε εκδότες για να με προβάλουν και δεν συμμετείχα σε συλλογική συγγραφή λεξικών ή εγκυκλοπαιδικών βιβλίων. Επιπρόσθετη η δυσκολία, ότι έχω γράψει πολλά και για διαφορετικά ζητήματα, χωρίς να διαδέχομαι κάποιον άλλο διανοούμενο και χωρίς να συνεχίζω μια προηγούμενη γνωστή προσπάθεια. Με συνέπεια, οι λιγοστοί ενδιαφερόμενοι -ιδιαίτερα στην πνευματικά άθλια χώρα μου- να δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν τη σκέψη μου ή να σκέφτονται απορριπτικά για έναν άγνωστο διανοητή.

> Μετά από αυτή την “απείθαρχη” φιλοσοφική προσπάθεια πολλών ετών, μια αναπτυσσόμενη κοσμοθεωρία καθοδηγήθηκε με το ενδιαφέρον για τον προορισμό της ζωής και με πυξίδα την αυτογνωσία του πνεύματος. Το ζήτημα εκτιμήθηκε σημαντικό όχι μόνο απευθείας για τη ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και για λόγους συναισθηματικούς, αλλά σημαντικό και για τη διανοητική συνέπεια. Η ανάδειξη των πνευματικών αδυναμιών του ανθρώπου (βιολογικοί περιορισμοί όπως περιορισμένη μνήμη, μεροληψία στη σκέψη και στις αισθήσεις, ασάφεια και ελαττώματα της γλώσσας κλπ), η εκτίμηση για ανεπάρκεια να επιτευχθεί πλήρη γνώση των πραγμάτων και η διαπίστωση για τη φυσική μεροληψία που ξεκινάει αυτόματα από τις αισθήσεις έστρεψε την πιο αισιόδοξη φιλοσοφική αναζήτηση ενάντια στον εαυτό της. Η αναβάθμιση της φιλοσοφικής σκέψης επέτυχε την ελάττωση των προσδοκιών από την επιστήμη!

> Παράλληλα, για την ερμηνεία πολλών φαινομένων και για την αρχή του κόσμου ενσωματώθηκε η παλαιότερη και η σύγχρονη φυσική. Αυτό ήταν το πιο μεγάλο έλλειμμα στη φιλοσοφική προσπάθεια όλων των παλαιότερων φιλοσόφων. Η φιλοσοφία έμεινε με τις πιο αφηρημένες σκέψεις και οι ερμηνείες έμειναν καθυστερημένες, χωρίς παρατηρήσεις στα πράγματα και χωρίς καμία προοπτική για την έρευνα, σαν τις θρησκευτικές απόψεις.

> Το σύνολο των αναπτυσσόμενων απόψεων, διατυπωμένο με το συνηθισμένο λεξιλόγιο, επεκτάθηκε ορθολογικά σε ζητήματα όλων των επισημών, ακόμα και σε θεολογικά. Όταν οι απόψεις είναι συντομευμένες και γενικές, τότε μπορούν να γίνονται όμοιες ή αντιθέτως έτσι απογυμνωμένες να χάνονται οι ομοιότητες και να εμφανίζονται μεταξύ τους αντιφατικές και τελείως άσχετες.⁴ Η συνοπτική άποψη όπως σχηματίζεται από τις σκέψεις των Στωϊκών, αλλά και από την αρχαία Ινδική σοφία και η οποία αργότερα εν μέρει προσαρμόστηκε στο Χριστιανικό δόγμα: *“Τα πάντα είναι διαποτισμένα από τον θεό, ο θεός είναι πανταχού παρόν. Ο θεός και η φύση αποτελούν το παν που είναι αιώνιο και άφθαρτο. Η παθητική ουσία είναι η ύλη και η ενεργητική ο θεός. Ο κόσμος είναι ένας και πεπερασμένος, είναι λογικό, έμψυχο, και νοητικό”*. Πράγματι, αυτή είναι σχεδόν η άποψη του νέου πνευματικού δημιουργού. Ίσως θα προσπαθούσα να διευκρινίσω και να εξηγήσω, ότι η ύλη

δεν είναι παθητική, αν κάποιος υποστήριζε, ότι η κίνηση είναι α ξεχώριστη από την ύλη (σαν τρόπος ύπαρξης όπως λένε οι θεωρητικοί του Διαλεκτικού Υλισμού). Επιπλέον, αν μου ζητήσουν να τοποθετήσω τη δική μου κοσμοθεώρηση κάτω από μια ετικέτα, δεν έχω αντίρρηση να τη χαρακτηρίσουν “Πανθειστική”. Όταν όμως κάποιος διαβάσει, πώς εννοώ και σχηματίζω αυτή τη συνοπτική άποψη μέσα στους τρεις τόμους των 500 περίπου σελίδων ο καθένας και με πολλή φυσική, τότε θα εκπλαγεί. Πρώτα απ’ όλα, η αφετηρία για την ανάπτυξη των φιλοσοφικών μου απόψεων δεν ήταν ένα θεολογικό βιβλίο ούτε η επιλεγμένη θεωρία κάποιου φιλόσοφου. Να φανταστείτε ότι ξεκίνησα να αναπτύσσω τις φιλοσοφικές απόψεις μου ως άθεος και με τη μηχανιστική / σωματιακή / Νευτώνεια άποψη για τον κόσμο. Για να εισαγάγω την έννοια “Θεός ή Παγκόσμιο Πνεύμα” στη διατυπωμένη ερμηνεία μου για τον κόσμο, ανέπτυξα πρώτα μια ερμηνεία ορισμένων φυσικών φαινομένων με παρατηρήσεις στην εμπειρία και με όρους της φυσικής. Αυτή η κοσμολογική θεωρία είναι αναπτυγμένη στα τρία χονδρά βιβλία. Μέσα σε αυτά τα βιβλία δεν έχει αναμιχθεί η έννοια ενός Θεού, ούτε το παγκόσμιο πνεύμα, παρά μόνο προς το τέλος του τρίτου βιβλίου, όταν ήρθε η στιγμή για να βγει ορθολογικά αυτό το συμπέρασμα ή οι ενδείξεις. Επίσης, το πυκνογραμμένο βιβλίο 600 σελίδων για μια παγκόσμια ηθική, περιέχει θεμελιώδεις σκέψεις και αναπτυγμένες απόψεις για μια ηθική με πνευματικό προσανατολισμό.⁵ Ούτε σε ένα τέτοιο βιβλίο (ηθικής) χρησιμοποιήθηκε η έννοια του Θεού ή ενός παγκόσμιου πνεύματος. Αυτός ο σκόπιμος διαχωρισμός στα ζητήματα και η ανάμιξη των ζητημάτων μόνο μετά από το τέλος της ανάπτυξης του προηγούμενου ζητήματος και μετά από το πέρασμα με ορθολογικές σκέψεις, αποτελεί μια σπάνια προσπάθεια για τη φιλοσοφία. Εκτός από τη συνάφεια που επιβάλλεται από τη λογική ανάπτυξη των απόψεων, ο πνευματικός δημιουργός στην προσπάθειά του είχε έναν απλό κανόνα όπως ο Καρτέσιος: ότι πρέπει να ξεκινάμε με τις πιο φανερές και με τις πιο απλές αλήθειες, πριν εισαγάγουμε σκέψεις για πιο δυσνόητα ζητήματα, για αόρατα φαινόμενα και για πράγματα που αμφισβητούνται εύκολα. Έτσι εύκολα -και όχι από το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο- αυτός απέφυγε ακόμα ένα πλήθος φαντασιώσεων και πληροφοριών, που δημοσιεύονται σαν αξιόπιστες, ενώ εμείς δεν μπορούμε εύκολα να

τις ελέγξουμε.

> Ένα ερώτημα που θα με ρωτούσε κάποιος είναι, πώς μιλάω ορθολογικά για “παγκόσμιο πνεύμα”, για “θεό” και πώς τα συμπεραίνω. Προσπαθώ να γράψω προσεκτικά, αλλά αναπόφευκτα συντομευμένα. Όταν σε μια γραπτή απάντηση ανάφερα για ένα παγκόσμιο πνεύμα, τότε πρόσθεσα πέντε σειρές προκειμένου να διαχωρίσω τη θέση μου από την έννοια της φράσης, όπως αυτή χρησιμοποιείται στις θρησκείες ή από μερικούς φιλόσοφους. Ήθελα να δώσω μια σύντομη εξήγηση, ότι χρησιμοποιώ αυτή την έννοια του “παγκόσμιου πνεύματος” όχι επειδή έτσι φαντάζομαι το Θεό ή έτσι μου αρέσει, αλλά επειδή από μερικές παρατηρήσεις και με λογικές σκέψεις εκτιμώ ότι το Σύμπαν έχει “διανοητικότητα και σκέψεις”. Ακόμα και τη λέξη “Σύμπαν” πάλι δεν τη χρησιμοποιώ με τη συνηθισμένη έννοια που έχει όλος ο κόσμος, ως ένα σύνολο από αστρονομικά σώματα και από ύλη, που βρίσκονται εξωτερικά μεταξύ τους (σαν καλά ξεχωρισμένα). Συνόδευσα τη λέξη “Σύμπαν” με τις λέξεις “ταυτόχρονο” και “πλήρες”. Στην έννοιά του συμπεριλαμβάνω όχι μόνο τα παρόντα προς εμάς πράγματα ή σώματα, αλλά όλα τα δυνατά πράγματα. Το Σύμπαν στη δική μου άποψη είναι μαζί με το παρελθόν και το μέλλον του και έτσι 100% συνολικά καθορίζονται οι παγκόσμιοι νόμοι, που ρυθμίζουν την τοπική δημιουργία της ύλης και τη δομή της ίδιας της ύλης. Φαντάζομαι, θα προκαλούνται απορίες, αλλά μη χαθούμε στις σκέψεις εδώ. Προσέξτε εδώ με ποιες σκέψεις φτάνω σε αυτή τη γνωστή άποψη για “παγκόσμιο πνεύμα”: Σε ένα τέτοιο Σύμπαν, λοιπόν, το οποίο είναι αυτοτελές, είναι πλήρες και όλα τα πράγματα στο σύνολο όλων των χρόνων είναι ενωμένα μεταξύ τους κλπ. Σε ένα τέτοιο Σύμπαν, το οποίο δεν έχει περιβάλλον (όπως, επίσης, το έχουν σκεφτεί μερικοί Φιλόσοφοι π.χ. Παρμενίδης, Πλάτων) και άρα δεν έχει τίποτα από αυτά τα σώματα ή τμήματα που θα χρειαζόταν για την επαφή του σε ένα περιβάλλον κλπ. Σε ένα τέτοιο Σύμπαν, το οποίο διατηρεί τους παγκόσμιους νόμους **για να μπορεί η δυναμική ύλη να διατηρείται, να συγχρονίζεται και να δημιουργεί.** Σε ένα τέτοιο αυτοτελές Σύμπαν, που δεν σχηματίστηκε από το μηδέν και από την εξέλιξη μιας ποσότητας ύλης, αλλά αντιθέτως, ο κόσμος προϋπάρχει και βάζει τους νόμους στην ποσότητα των σωματιδίων κλπ. Σε ένα τέτοιο αυτοτελές και πλήρες Σύμπαν, το οποίο εμφανίζεται

σαν κενός χώρος (και με δυνάμεις βαρυτικές και η/μ), μόνο και μόνο επειδή η ενέργειά του είναι σε μικροσκοπικές διαστάσεις και δεν παρουσιάζει την αντίσταση (αδράνεια) ενός σώματος. Σε ένα τέτοιο αυτοτελές και πλήρες Σύμπαν, το οποίο συμμετέχει αόρατα σαν σύνολο (και μάλιστα από μικροσκοπικές διαστάσεις) για να γίνονται και για να υπάρχουν όλες οι επιμέρους υλικές εξελίξεις. Ένα τέτοιο Σύμπαν το οποίο σε τελική ανάλυση δεν είναι υλικό, γιατί το “υλικό” σημαίνει “σηματισμένο με μεσολαβήσεις, με δομικά στοιχεία, μετά από διαδικασίες εξωτερικές και σαν συναρμολογημένο”. Σε ένα τέτοιο αυτοτελές και πλήρες Σύμπαν, με το οποίο όλα τα πράγματα είναι αξεχώριστα συνδεδεμένα σε μικροσκοπικές διαστάσεις και το χρησιμοποιούν σαν κοινόχρηστη ενέργεια (με τη μορφή του κενού χώρου υπενθυμίζω). Ένα τέτοιο Σύμπαν, το οποίο δεν υπάρχει ως εξωτερικό, ενώ αυτό υπάρχει σαν κοινόχρηστη ενέργεια για όσα γίνονται εσωτερικά του. Ένα τέτοιο Σύμπαν, το οποίο υπάρχει για τον εαυτό του χωρίς καμία μεσολάβηση, απ' ευθείας, δηλαδή ά-μεσα = εσωτερικά. Ένα τέτοιο άυλο Σύμπαν, το οποίο παραμένει με τους παγκόσμιους νόμους του και ισορροπημένο, παρά τις (υλικές) μεταβολές που δεν σταματούν ποτέ. Ένα τέτοιο Σύμπαν σαν τελικό αποτέλεσμα από το σύνολο όλων των αιτιών. Ένα τέτοιο εσωτερικό Σύμπαν σε κατάσταση ισορροπίας και συγχρόνως με εξελίξεις, τις οποίες τα επιμέρους πράγματα ανιχνεύουν εξωτερικά τους, δηλαδή με υλικούς τρόπους. Ένα τέτοιο αυτοτελές Σύμπαν δεν είναι μια ποσότητα ύλης ή ενέργειας. Ένα τέτοιο εσωτερικό Σύμπαν σε κατάσταση ισορροπίας, στο οποίο η ύλη μέσα σε ευνοϊκές συνθήκες συγχρονίζεται και αποκαλύπτονται ψυχολογικά φαινόμενα, δηλαδή φαινόμενα αόρατα και εσωτερικά. Φαινόμενα εσωτερικά, τα οποία χρειάζονται ολόκληρο το βιολογικό σώμα και την ύλη του, που αυτό συμπεριλαμβάνει μέχρι στις μικροσκοπικές διαστάσεις (δηλαδή τα ρυθμισμένα σωματίδια μαζί με την κοινόχρηστη ενέργεια του χώρου και τα πεδία του και όχι μόνο τα ορατά όργανα που παρατηρούν χονδροειδώς οι γιατροί). Του χώρου που υπάρχει σαν κενός διότι δεν αλληλεπιδρά μαζί μας από μεγάλα μήκη, αλλά από μικροσκοπικά μήκη μέσα στη δομή της ύλης.⁶ Δεν μπορούμε να πούμε ότι όλα αυτά τυχαία συμπίπτουν. Και πιο ύποπτη είναι η συνάντηση των απλών εννοιών ά-μεσα και εσωτερικά (δηλ. ψυχικά και χωρίς απόσταση). Ενώ η παρου-

σία της ύλης συμπίπτει με μεσολάβηση, δηλαδή έμμεσα και εξωτερικά. Εξωτερικά, δηλαδή μεταξύ ξεχωριστών πραγμάτων (ή αν πούμε αλλιώς λ.χ. όντων), με και σε απόσταση.

> Με άλλη αφετηρία λοιπόν και μετά από τη διατύπωση μια εκτεταμένης κοσμολογικής θεωρίας χωρίς πνεύματα και θεούς -στην οποία έχουν συμπεριληφθεί απλές εξισώσεις και υπολογισμοί-, έχω σχηματίσει μια άποψη σχεδόν ίδια με αυτή που συνοψίζεται για τους Στωϊκούς. Από αυτές τις τέσσερις συνοπτικές σειρές για το παγκόσμιο πνεύμα, που κάπως έτσι θα διαβάσουμε και στα Ουπανισάδ, δεν φαίνεται τίποτα απ' όσα έχω γράψει αναλυτικά και χωρίς φανταστικούς κόσμους σε ~1500 σελίδες μεγέθους Α5. Ένα ελάχιστο δείγμα για το πώς σχηματίζονται οι απόψεις ορθολογικά και με παρατηρήσεις φυσικών φαινομένων μόλις το λάβατε με το πιο δυσνόητο ζήτημα για ένα παγκόσμιο πνεύμα. Κάθε πρόταση που διατυπώθηκε ξεχωριστά πιο πάνω με απόψεις για το “τέτοιο” Σύμπαν, επίσης υποστηρίζεται με σκέψεις, με παρατηρήσεις και (από το 2009) με υπολογισμούς.

> Θα προσπαθήσω να ολοκληρώσω την εκτίμηση για την πρωτοτυπία στη δική μου προσπάθεια. Δεν μπορώ να μην πω, ότι η κοσμολογική θεωρία μου συγκρούεται με την επίσημη άποψη των φυσικών όλης της γης για τη δημιουργία του κόσμου από μια αιφνίδια έκρηξη (Big Bang Theory). Δεν συγκρούστηκα για να πρωτοτυπήσω. Έτσι ορθολογικά αναγκάστηκα να σκεφτώ, όταν ξεκίνησα με την υπόθεση/παραδοχή για ένα Σύμπαν πλήρες (με όλους τους δυνατούς τρόπους) στο σύνολο όλων των χρόνων και αυτοτελές. Μια ένδειξη αξιοποίησης των επιστημονικών παρατηρήσεων, αμερόληπτης και λογικής σκέψης είναι, ότι η θεωρία που έχω διατυπώσει για ένα πλήρες και σταθεροποιημένο Σύμπαν με δυναμικό χώρο (στον οποίο προκαλούνται κυματικά φαινόμενα), δεν συγκρούεται συνολικά με τις παρατηρήσεις που χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη της θεωρίας “Big Bang”.

> Περιττό ίσως να πω, ότι το μεγαλύτερο μέρος των τριών βιβλίων (της κοσμολογικής θεωρίας) είναι μια θεωρία για την ύλη, για τη δομή της ύλης και για τη δυναμική σύνδεση της με τον “κενό” χώρο. Δηλαδή, δεν στεκόμαστε στην αρχαία φιλοσοφική παρατήρηση ότι υπάρχει ύλη και κενό και μια διαρκής κίνηση και... τέλος. Αυτή τη σκέψη επαναλάμβαναν οι περισσότεροι φιλόσοφοι και εκεί σταματούσαν μέχρι

την εποχή του Νεύτωνα. Ναι, αλλά τι είναι η ύλη στο εσωτερικό της; Πώς έχει τη δομή της; Πώς δημιουργείται ή συντηρείται; Πώς εφαρμόζονται οι νόμοι και αυτή δεν διαλύεται, αλλά αντιθέτως σχηματίζεται η ίδια ύλη; Πώς η ύλη κατανέμεται έτσι δημιουργικά και με νόμους που διατηρείται μια παγκόσμια ισορροπία; Η ύλη δημιουργεί τον κόσμο και τους νόμους του; Μήπως ο κόσμος είναι πάντοτε παρόν σαν σύνολο και περιέχει την ύλη σαν ελάχιστα μέρη του; Ο τεμαχισμός των σωμάτων πλησιάζει σε ελάχιστες ποσότητες, αλλά αυτές οι ποσότητες αποτελούν αρχή για τον κόσμο ή το τέλος από τη θεωρητική διαίρεσή του; Αυτές είναι μερικές απορίες, τις οποίες πολλοί φιλόσοφοι δεν έθεσαν ή δεν μπορούσαν να θέσουν και να σκεφτούν, λόγω της εποχής που έζησαν ή λόγω της αδιαφορίας και της αδυναμίας τους για τη νεότερη γνώση από την έρευνα της φύσης.

> Να μην πούμε εδώ, πώς συνδέονται αρμονικά ένα πλήθος φυσικών φαινομένων (όπως η αρχή διατήρησης της ενέργειας, ταλαντώσεις ενέργειας, ηλεκτρομαγνητικά κύματα, βαρυτικό πεδίο, στάσιμα κύματα, μέγιστη αδράνεια, παγκόσμιες φυσικές σταθερές, ακόμα και το το π του κύκλου). Γνωστά φαινόμενα από παλιά, αλλά και από τη νεότερη έρευνα, τα οποία οι παλαιότεροι φιλόσοφοι τα αγνοούσαν και δεν μπορούσαν να πουν τίποτα γι' αυτά ή έλεγαν ελάχιστα και με ανάμικτα με φαντασία.

> Από τις πιο μεγάλες εκπλήξεις και μια ακόμα πρωτοτυπία στη δική μου φιλοσοφική προσπάθεια: Ακριβώς επειδή οι απόψεις για “Θεό” και για το φαινόμενο της “Ζωής” έχουν διαμορφωθεί ορθολογικά, μέσα από παρατηρήσεις στο φυσικό κόσμο και μετά από εξηγήσεις για φυσικά φαινόμενα, γι' αυτό το λόγο η δική μου “κοσμολογική θεολογία” ας την ονομάσω έτσι, συγκρούεται με τις θρησκείες και πολλές φαντασιώσεις απορρίπτονται. Δηλαδή, ενώ φθάνω στο συμπέρασμα για ένα παγκόσμιο πνεύμα, από αυτή τη δική μου ορθολογικά σχηματισμένη άποψη δεν δικαιώνονται οι θρησκείες. Το παγκόσμιο πνεύμα με την κοσμολογική άποψη για ένα πλήρες Σύμπαν το οποίο εμφανίζεται σαν κενός χώρος δεν ακυρώνει την αυτοτέλεια του Σύμπαντος (κόσμου, όπως μερικοί θα πρόσθεταν τη λέξη). Αντιθέτως την αξιώνει την αυτοτέλεια. Επίσης δεν είναι ο Θεός που με τη παντοδυναμία του είναι σαν αναρχικός, αλλά μάλλον θυμίζει το Θεό του Σπινόζα ή του Χέγκελ και

όπως είπαμε των Στωϊκών. Από το συμπέρασμα για το παγκόσμιο πνεύμα ή Θεό -και εδώ υπάρχει μια ακόμα έκπληξη- δεν προκύπτει η άποψη, ότι ζούμε για να τον λατρεύουμε ή για να ευτυχίσουμε ή για να γίνουμε ενάρετοι. Αντιθέτως, εξηγείται, ότι η ζωή είναι ο “ατελής” θεός, δηλαδή ένα ψυχολογικό φαινόμενο αζεχώριστο από την άγνοια, την πλάνη, τη μεροληπτική άποψη (που ξεκινάει από τις αισθήσεις) και τελικά, αζεχώριστο από την ιδιότητα, που τα πρώτα δημιουργούν. Μάλλον με τη ζωή επιβεβαιώνεται ότι ο Θεός σχετικά λείπει και η ανοησία έχει τραγικές και γελοίες συνέπειες!

Η ζωή είναι μια απολαυστική και όμορφη εμπειρία, όμως δεν έχει κανέναν εξωτερικό προορισμό. Με την εξωτερική δράση επιβεβαιώνεται, ότι η ζωή έχει ελαττώματα και αδυναμίες (βιολογικά και ψυχολογικά) και έτσι παρακινείται σε λύσεις προβλημάτων για την επιβίωση και τη διαίωσιση (χωρίς αυτογνωσία). Αυτές οι φυσιολογικές αδυναμίες αγνοούνται ή υποβαθμίζονται, ενώ αντιθέτως μέσα στο ανθρώπινο πνεύμα ενισχύεται η ψευδαίσθηση, ότι η ζωή ξεχωρισμένη με ένα βιολογικό σώμα είναι το επίκεντρο του Σύμπαντος. Έτσι η ζωή δοκιμάζεται από την ψυχο-πνευματική ασθένεια του εγωκεντρισμού και κινητοποιείται άσκοπα, απερίσκεπτα, με πλάνες και με τις συνέπειες της παράνοιας, που με τη γνώση δεν εξαφανίζεται, αλλά αντιθέτως τροφοδοτείται. Ο προορισμός της ζωής είναι να διαψεύδονται η μεγαλομανία και η υπερβολική εμπιστοσύνη και με άλλα λόγια, να **επιβεβαιώνεται ότι κανένας δεν είναι “Θεός”** (σαν παγκόσμιο και ασώματο πνεύμα)! Η εμπειρία δεν συγκρούεται με αυτή την άποψη!

Την εμπειρία δεν επικαλούνται στην επιστήμη; Η ορθολογικά διαμορφωμένη άποψη για το παγκόσμιο πνεύμα είναι συμβατή με την εμπειρία και προβλέπει, ότι η ζωή είναι “τρελός θεός”. Δηλαδή η ψυχή και το πνεύμα του βιολογικού σώματος είναι διαμορφωμένα σε ένα φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και “πακέτο” μαζί με την υλική τους αναλογία, γι' αυτό δεν έχουν μεγάλα περιθώρια για να μεταμορφωθούν, έτσι εύκολα, γρήγορα και ανατρεπτικά όπως όλοι θα θέλαμε. Αλλά όπως και να μεταμορφωθεί ένας άνθρωπος ή οποιοδήποτε άλλο ζωντανό πλάσμα, δεν θα πάψει να είναι περιορισμένο (φυσικά, βιολογικά, αισθητηριακά, πνευματικά) και καταδικασμένο να ζει με πολλά σφάλματα, με φαντασιώσεις, με υπερβολική εμπιστοσύνη, με αποτυχίες, με

ανάγκες και εξαρτήσεις, με δυσκολίες από το περιβάλλον και με την τύχη ανατρεπτική.

> Η ηθική δεν είναι απαραίτητα δεσμευμένη από μια θρησκεία. Η ηθική είναι μια επιστήμη που επιβάλλεται από την ίδια τη φύση στον άνθρωπο, όταν ο άνθρωπος αντιληφθεί ότι πρέπει να περιορίσει την ζωώδη ελευθερία του και να εστιάσει στην πνευματική του ανέλιξη, δηλαδή στον αυτο-έλεγχο του και στο διανοητικό καθαρισμό του. Αν στην κοινωνία έχουν επικρατήσει η απαξίωση του πνεύματος, οι υλιστικές αξίες και ο κερδοσκοπικός τρόπος ζωής, αυτή η ευρεία κατάπτωση δεν σημαίνει ότι η ηθική είναι παραμύθι, ούτε σημαίνει ότι η ηθική ανήκει μόνο στο μύθο μιας θρησκείας. Η ηθικότητα έχει στενή σύνδεση με ένα πνευματικό τρόπο ζωής και με την αμερόληπτη σκέψη. Ο πνευματικός προσανατολισμός δεν επιτυγχάνεται με υπολογισμούς και με δυνάμεις αλλά με σκέψεις και αμφισβητήσεις.

*1 “Παρατήρηση στη γλώσσα”, δηλαδή: από την προσπάθεια να οριστούν τα νοήματα των λέξεων, από τη λογική ανάλυση των νοημάτων, από την ανίχνευση της σύνδεσης των νοημάτων μεταξύ τους, από το σχηματισμό νέων σκέψεων και φράσεων, από την ανίχνευση ομοιοτήτων και από σχέσεις ακολουθίας. Έτσι διανοητικά και ορθολογικά και από άλλες γλωσσολογικές παρατηρήσεις, φανερώνεται εκπληκτικά, ότι μπορούμε να ανακαλύπτουμε φαινόμενα, πιθανούς σχηματισμούς πραγμάτων, άορατες διασυνδέσεις των πραγμάτων, απαραίτητες σχέσεις για την ύπαρξή τους και προϋποθέσεις για πιθανά γεγονότα. Ακόμα πιο εκπληκτικό είναι, ότι ένα πλήθος πραγμάτων τα οποία περιγράφονται σαν διαφορετικά και με διαφορετικό λεξιλόγιο (λ.χ. μάνα, γυναίκα, γιαγιά) και σε ξεχωριστές επιστήμες, αυτά είναι σχεδόν ίδια και μεταμορφώσεις των πιο συνηθισμένων φαινομένων. Όπως και αντιστρόφως, πολλά πράγματα τα οποία εμφανίζουμε με τη γλώσσα σαν ίδια, αυτά έχουν μερικές διαφορές και αποκλίσεις, οι οποίες αποδεικνύονται ανατρεπτικές για μερικές προβλέψεις και για μερικούς σχεδιασμούς μας. Οι παλαιότεροι φιλόσοφοι είχαν αντιληφθεί αυτή την ερευνητική προοπτική του (πνευματικού) ανθρώπου, και με τις ελάχιστες γνώσεις τους μπορούσαν να εκφράσουν πρωτότυπες σκέψεις και εκτεταμένες θεωρίες. Πολλές απαντήσεις που περιμέναμε να ακούσουμε από κορυφαίους επιστήμονες, από έκτακτα δελτία ενημέρωσης, μέσα από ερευνητικά εργαστήρια ή συνοδευμένες με άλλες εντυπωσιακές εικόνες, αυτές οι απαντήσεις δόθηκαν πιο εύκολα και απροετοίμαστα ή μπορούν να δοθούν μετά από γλωσσολογικές παρατηρήσεις. Λ.χ. ο Σπινόζα είχε συντατίσει την ψυχή με το σώμα και έτσι μπορούσε να σκέφτεται για την ψυχή πιο λεπτομερειακά, διαπιστώνοντας τις διαφορές και τις αποκλίσεις των ψυχικών φαινομένων, όπως αυτές υπήρχαν και στο αντίστοιχο σώμα. Οι λέξεις συνοψίζουν μερικές πρώτες παρατηρήσεις στα πράγματα και μερικές πιο απλές απόψεις, που δεν περιορίζονται σε μερικά ξεχωριστά πράγματα και σε πράγματα χειροπιαστά. Αυτή την ερευνητική προοπτική μέσα από γλωσσολογικές παρατηρήσεις, πολλοί ειδικευμένοι όχι μόνο δεν τη γνωρίζουν, όχι μόνο δεν την έχουν φανταστεί, αλλά δεν θέλουν ούτε να τη σκεφτούν!

*2 Συμπληρωματικές σειρές για την εκτίμηση της αλήθειας, έτσι όπως είχαν διατυπωθεί πολλά χρόνια πριν, για να τονιστεί, ότι η αξιοπιστία έχει νόημα όταν κερδίζεται με γνώση την οποία μπορούμε εύκολα και γρήγορα να την επιβεβαιώσουμε: “Δε δικαιολογείται με τίποτε να μας εκτρέπουν από την αναγνώριση της αξιοπιστίας: Η «τυφλή» πίστη, ο αριθμός εκείνων που συμφωνούν ή διαφωνούν, οι διαθέσεις μας, η ευκολία ή η δυσκολία να καταλάβουμε, η ευκολία ή η δυσκολία της ανακάλυψης, η αξιοπιστία όσων υποστηρίζουν, η χρησιμότητα για τους σκοπούς μας, η αμφισβήτηση χωρίς όρους, οι ομοιότητες, όπως γενικά οι ενδείξεις. Πρέπει να εκτιμάμε την ορθότητα και τη βεβαιότητα της γνώσης παρόμοια, όπως αποφασίζουμε για την τύχη μιας ανθρώπινη ζωής στο ποινικό δικαστήριο, αναγνωρίζοντας έτσι τα όρια της πραγματικής γνώσης μας και περιορίζοντας τη δυνατότητα να μας παρασύρουν, να μας εκμεταλλευτούν, να μας «παραμυθιάσουν» και να βρεθούμε απροετοίμαστοι. Η σταθερή πίστη σε αβάσιμες, αναπόδεικτες, απρόσπεκτες και αποσπασματικές απόψεις, τις οποίες αποκαλούμε «γνώμες», αναμφίβολα εξυπηρετεί όσους έχουν λόγους να μπορούν να μας τις αλλάξουν, όταν και όπως εκείνοι το καθορίσουν, μ' έναν από τους αναρίθμητους ευφυείς τρόπους. Εξυπηρετεί και εμάς τους ίδιους... για να μην τις αλλάξουμε, γιατί φοβόμαστε τις συνέπειες και θεωρούμε ανώφελο να στοχαζόμαστε με σκοπό την ανακάλυψη της άγνοιας και της βάσιμης βεβαιότητας. Ανάμεσα στα δυο άκρα, της ευπιστίας και της δυσπιστίας, θα είμαστε πιο κοντά στην πραγματικότητα, ισχυρότεροι, προετοιμασμένοι και με πιο απεριόριστη διάνοια, όταν ρέπουμε στην αμφισβήτηση και στην αναζήτηση”. (Η Θεολογία της Επιστήμης, ©2000)

* Απάντηση σε όσους θα προσάψουν στον πνευματικό δημιουργό “υπεροψία”, ιδιαίτερα όταν μιλάμε για το “Σύμπαν”. Όταν μιλάμε για το Σύμπαν και για την αρχή του κόσμου δεν υπονοούμε, ότι έχουμε γνώση για όσα υπάρχουν και για όσα γίνονται και καμία αίσθηση παντογνωσίας -όπως θα ταίριαζε πειστικά η λέξη “παντογνωσία”. Αντιθέτως, όπως πολλοί φιλόσοφοι αναγνωρίζουμε, ότι ένα πλήθος πραγμάτων τα οποία αντιλαμβανόμαστε είναι λιγότερο γνωστά απ' όσο νο-

μίζουμε. Δεν γνωρίζουμε αρκετά ούτε καν τα πράγματα που είναι δίπλα μας. Εμείς ως ερευνητές παρατηρούμε τις ομοιότητες σε ένα πλήθος διαφορετικών πραγμάτων, τα κοινά τους γνωρίσματα και ορισμένα φαινόμενα τα οποία εμπλέκονται σε όλα τα πράγματα. Δίνουμε εξηγήσεις για το πώς αυτά τα φαινόμενα συνδέονται μεταξύ τους και αν υπάρχουν νόμοι που εφαρμόζονται στη φύση για όλα τα μέρη της. Σε άλλες σελίδες έχω αναπτύξει το ζήτημα, πώς η γνώση κάνει τον άνθρωπο να ξεπερνάει τα όρια της βέβαιης γνώσης... μέχρι και για να εξαπατήσει. Ακόμα έχω σχεδιάσει εικόνες όπου στη μια πλευρά φαίνεται η κακή δύναμη της γνώσης και στην άλλη πλευρά η απραξία λόγω (Σωκρατικής) επίγνωσης της άγνοιας.

Διεπιστημονική γνώση και ενοποιημένη Απάντηση, δηλαδή:

✓ Ηθική ✓ Ψυχολογική ✓ Λογική ✓ Πολιτική ✓ Κοσμολογική

> Μιλάμε για μεγάλο πακέτο πολλών απαντήσεων και για ερμηνεία από την οποία φανερώνεται πώς συνδέονται μεταξύ τους ένα πλήθος φαινομένων και πολλά ξεχωριστά ζητήματα. Να το αναλύσουμε λίγο...>>> (Ξεχωριστές σελίδες σε ξεχωριστό αρχείο κειμένου. Όνομα ιστοσελίδας unification.htm και όνομα αρχείου unification_B5_TNR.pdf).

> Τα πιο φανερά σημάδια ότι προσφέρονται σωστές απαντήσεις και σκέψεις που διευκολύνουν μια θεωρητική έρευνα >>> (Ξεχωριστές σελίδες σε ξεχωριστό αρχείο κειμένου. Όνομα ιστοσελίδας completed_answers.htm και όνομα αρχείου κειμένου completed_answers_B5_TNR.pdf).

> Η ανάπτυξη των ζητημάτων όπως είχαν ξεκινήσει με τη Θεολογία της Επιστήμης. Πώς μοιράστηκε σε βιβλία το πνευματικό έργο μετά τη “Θ. της Ε.”. >>> (Ιστοσελίδα T_of_S_after.htm και όνομα αρχείου κειμένου T_of_S_after_B5_TNR.pdf).

> Κινητήριες σκέψεις της “Θεολογίας της Επιστήμης” και για τη διερεύνηση των φυσικών φαινομένων. Μνημονεύστε! >>> (Αρχική ιστοσελίδα parts_of_theology/theologia_view.htm και όνομα αρχείου κειμένου Theologia_view.pdf).

> Παρατηρήσεις της φυσικής οι οποίες προβλέπονται με φιλοσοφικές σκέψεις. Κινητήριες σκέψεις... Η κοσμολογική θεωρία πριν και μετά τη μαθηματική διερεύνηση. >>> (Ιστοσελίδες)

2_cosmology/last_pages.htm,

parts_of_theology/theologia_view.htm,

2_cosmology/afterword.htm

2_cosmology/after_150_years.htm

και όνομα αρχείου theory_prin-meta_A5_3.pdf

1

2

3 Αργότερα έμαθα ότι αυτή η επιτυχημένη θεωρητική διαίρεση είχε καθοριστεί τόσο παλιά, από το Στωϊκό φιλόσοφο Ζήνωνα.

4 Παρακάτω θα βρείτε σαν παράδειγμα πώς έχει σχηματιστεί και πώς διαφοροποιείται η δική μου άποψη για ένα παγκόσμιο πνεύμα. Θα δώσω βιαστικά μερικά επιπλέον παραδείγματα: Τι φανταζόταν ο Δημόκριτος με τα “άτμητα” και τι σημαίνει στο μυαλό ενός σύγχρονου φυσικού η φράση “άτομο” της ύλης. Τι καταλαβαίνει συνοπτικά ένας Χριστιανός όταν ακούει τη λέξη “Θεός”, τι καταλαβαίνει ένας Ινδοϊστής και τι εννοούσε ο φιλόσοφος Σπινόζα. Τι καταλαβαίνει με τη λέξη “ενέργεια” ένας που πιστεύει σε παραφυσικά φαινόμενα, τι καταλαβαίνει ένας καταναλωτής που πληρώνει λογαριασμούς και τι ένας φυσικός επιστήμονας. Για την ψυχή μιλούσαν πριν από πολλούς αιώνες, για την ψυχή μιλούν και διδάσκουν στα Πανεπιστήμια οι ψυχολόγοι. Για τον ήλιο εξέφραζαν σκέψεις παλαιότερα και στη μυθολογία, για τον ήλιο μιλούν και σήμερα με πλήθος από νεότερες παρατηρήσεις και με εξηγήσεις φαινομένων σχετικών με τον ήλιο.

5 Έτσι συνοπτικά πάλι δεν πρωτοτυπώ. Αυτό είναι καλό σημάδι και όχι κακό! Διότι φανερώνεται ότι οι φιλόσοφοι δεν ήταν τρελοί και ότι πολλοί άνθρωποι είχαν καταφέρει να πλησιάσουν σε σωστές και σημαντικές παρατηρήσεις για τη ρύθμιση της ζωής. Πώς να πρωτοτυπήσουμε, αφού μερικά πράγματα υπήρχαν και τα είδαν πολλοί και δεν ήταν μόνο στη φαντασία τους!

6 Η λεγόμενη “πυρηνική δύναμη” είναι ένα από τα πολλά και πιο φανερά φαινόμενα της μικροσκοπικής αλληλεπίδρασης των πραγμάτων με τον “κενό” χώρο. Πρώτη φορά διατυπώνεται θεωρία φυσικής, που να εξηγεί την παρουσία του χώρου και πώς αυτός εμφανίζεται κενός. Οι επιστήμονες στα πιο μεγάλα ερευνητικά κέντρα, όχι απλώς δεν έχουν μια εξήγηση, αλλά θα έλεγαν πειστικά ότι είναι αδύνατο και πέρα από τη φαντασία να εξηγήσουμε την παρουσία του κενού χώρου, όταν δεν μπορούμε να εξηγήσουμε πώς σχηματίζεται η ύλη και πώς έγινε η δημιουργία του κόσμου.